

Δραστηριότητες στη φύση για παιδιά 4-6 ετών

«Πίσω από κάθε παιδί που εκδηλώνει την περιέργειά του για το περιβάλλον διαφαίνεται ο εκκολαπτόμενος επιστήμονας που συλλέγει δείγματα και πειραματίζεται.»

Λίγα λόγια για τους εκπαιδευτικούς

Βρισκόμαστε στη φύση με μικρά παιδιά. Είναι πολύ δύσκολο να προσελκύσουμε την προσοχή αυτής της φασαριόζικης ομάδας. Το κάθε παιδί κάνει το δικό του. Άλλο διαμαρτύρεται, άλλο τρέχει εδώ κι εκεί... Και τώρα τι κάνουμε; Εμείς ήρθαμε με στόχο την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση! Ε, λοιπόν υπάρχουν τρόποι να αναδείξουμε τον μικρό εξερευνητή τη φύσης που κρύβει μέσα του κάθε παιδί.

Καταρχήν να θέσουμε ρεαλιστικούς στόχους. Η έγερση του ενδιαφέροντος των παιδιών για τη φύση που υπάρχει γύρω τους, για τα μικρά ζώα, τα έντομα, τα φύλλα, τις πέτρες, τα σύννεφα, τα λουλούδια, είναι από μόνος του ένας επαρκής στόχος. Όταν το παιδί μαζεύει κουκουνάρια και σαλιγκάρια ή παίρνει από πίσω από μια χελώνα με ενθουσιασμό, σημαίνει ότι ερευνά, παρατηρεί. Εμείς μπορούμε να καλλιεργήσουμε το ενδιαφέρον του καλώντας το να θέσει κι άλλα ερωτήματα. Που είναι το σπίτι της χελώνα και που είναι το σπίτι του σαλιγκαριού; Έχουν κάτι κοινό λοιπόν αυτά τα ζώα. Κουβαλάνε το σπίτι τους. Πάμε να ψάξουμε κι άλλα ζώα εδώ τριγύρω να δούμε πού φτιάχνουν τα σπίτια τους. Η αράχνη, η μέλισσα, το πουλί, το σκουλήκι... Και να πώς αρχίζουμε να προσεγγίζουμε έννοιες όπως η προσαρμογή, η επιβίωση, η οικοθέση, χωρίς φυσικά να ονομάζουμε τις έννοιες αυτές!

Ας ξε-αγχωθούμε λοιπόν. Με τα παιδιά έως 6 ετών ας παίξουμε, ας κεντρίσουμε το πηγαίο ενδιαφέρον για να ανακαλύψεις, ας αξιοποιήσουμε την ικανότητά τους να εκπλήσσονται με το κάθε τι και τη αστείρευτη φαντασία τους. Σ' αυτή την ηλικία τα παιδιά βλέπουν έναν ολόκληρο κόσμο στα σύννεφα, στην κουφάλα ενός δέντρου, στο πέταγμα της πεταλούδας. Σε καμία άλλη ηλικία ίσως ο άνθρωπος δεν επιδεικνύει τέτοιο ερευνητικό πνεύμα. Ας το αξιοποιήσουμε εκτιμώντας τον ερευνητή που κρύβεται πίσω από κάθε παιδί που αφοσιώνεται στη μελέτη μια μυρμηγκοφωλιάς.

Να έχουμε υπόψη:

- 10 λεπτά. Αυτός είναι ο μέγιστος χρόνος που μπορείτε να απαιτήσετε την προσοχή παιδιών μικρότερων από 6 ετών.
- Ας αποδεχθούμε την ιδέα ότι το παιδί θα κινείται ασταμάτητα. Αυτό είναι που τελικά θα μας καθοδηγήσει.

- Η έκπληξη, ο θαυμασμός, η μαγεία, το παιχνίδι να είναι οι οδηγοί μας στις δραστηριότητες
- Να παίζουμε στη φύση με τα παιδιά, παρά να τα κάνουμε να παίζουν μόνο τους
- Να μοιραζόμαστε μαζί τους παρά να υποδεικνύουμε τη γνώση.
- Η αίσθηση ότι είμαστε αναπόσπαστο μέρος του κόσμου που μας περιβάλλει είναι ένας καλός στόχος.

Ιδέες για δραστηριότητες:

1. **Στάση-έκπληξη.**
Περπατάμε με μια μικρή ομάδα παιδιών (έως 8 άτομα) και δε λέμε τίποτα. Στόμα κλειστό. Ξαφνικά σταματάμε και τα ρωτάμε τι είδαν, τι άκουσαν. Τίποτα; Κρίμα. Τόσα κελαηδήσματα, τόσα λουλούδια, μυρωδιές, έντομα...
2. **Συλλέκτες σε 3'**
Δίνουμε 3' στα παιδιά να μαζέψουν όσα περισσότερα φύλλα/ λουλούδια/ καρπούς μπορείτε. Τα αναγνωρίζουμε. Κολλάμε δείγματα σε διαφορετικά χαρτόνια ή τα συλλέγουμε σε κουτιά. Είναι η ταυτότητα του δάσους/πάρκου που επισκεφθήκαμε.
3. **Τι δεν ανήκει στο δάσος;**
Έχουμε τοποθετήσει διαφορετικά αντικείμενα σε μια καθορισμένη περιοχή (ένα χάρτινο σακουλάκι που κρέμεται από ένα κλαδί, ένα καρφί σε έναν κορμό κλπ). Τα παιδιά ψάχνουν να τα βρουν.
4. **Ο παρείσακτος**
Τοποθετούμε ομοειδή φυσικά αντικείμενα σε ένα πανί και ένα παρείσακτο. Τα παιδιά πρέπει να το βρουν. Π.χ. ανάμεσα σε πλατύφυλλα φύλλα ένα βελονωτό. Ανάμεσα σε πέτρες ένα λουλούδι κλπ
5. **Μίλα μου για φύλλα.**
Τα παιδιά απλώνουν τα φύλλα που έχουν συλλέξει στο πανί. Με πόσους τρόπους μπορούν να τα χωρίσουν σε κατηγορίες; Μεγάλα/μικρά, Χλωρά/ξερά, Σκουρόχρωμα/ανοιχτόχρωμα κλπ.
6. **Ηχητικοί χάρτες.**
Κυνηγήστε τους ήχους. (Μικρές ομάδες έως οκτώ παιδιών). Κάθε παιδί κάθεται σε μια γωνιά, σημειώνει με ένα σταυρό το μέρος που κάθεται. Για κάθε ήχο που ακούει σημειώνει στο χαρτί του ένα χρώμα ή ένα σύμβολο. Πόσους διαφορετικούς ήχους ακούσαμε;
7. **Το μαντηλάκι με φυσικά αντικείμενα.**
Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες. Αντικριστά σε σειρές έτσι ώστε κάθε παιδί να έχει το αντίπαλο ζευγάρι του. Στη μέση ένα πανί και τόσα αντικείμενα όσα τα παιδιά (φύλλο, πέτρα, κουκουνάρι, βελανίδι κλπ). Ο

εκπαιδευτικός καλεί ένα αντικείμενο, «φτερό», π.χ. και οι δυο αντίπαλοι τρέχουν προς το αντικείμενο, ποιος θα το πάρει πρώτος να φύγει πίσω στη θέση του χωρίς να τον πιάσει ο αντίπαλος.

8. Βρες το ταίρι του

Στο πανί διάφορα φυσικά αντικείμενα που ταιριάζουν με την εικόνα που δείχνει ο εκπαιδευτικός. Π.χ. εικόνα πουλιού/φτερό, εικόνα πεύκου/κουκουνάρι κλπ. Τα παιδιά πρέπει να βρουν το ταίρι κάθε εικόνας. Σε δυο ομάδες, όπως το «μαντηλάκι». Προσπαθεί ο το παιδί να αναγνωρίσει το ταίρι και να το φέρει στην ομάδα του.

9. Στο βασίλειο της σιωπής...

πώς θα μπορούμε στο βασίλειο της σιωπής, στο βασίλειο του δάσους; Χωρίς μάτια μόνο με αυτιά! Δένουμε ένα μαντήλι να μη βλέπουν τα παιδιά, τους ζητάμε να κρατάνε με το ένα χέρι ένα μακρύ κορδόνι, σε ασφαλές μονοπάτι, ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί την πορεία δίνοντας οδηγίες, εμπνέοντας στα παιδιά εμπιστοσύνη.

Επιστροφή στο μονοπάτι με τα μάτια ανοιχτά.

10. «Τυφλός-μουγκός»

Παίζεται σε ζευγάρια. Το ένα παιδί είναι ο «μουγκός» και το άλλο ο «τυφλός». Ο πρώτος, που δεν μιλάει, οδηγεί τον δεύτερο, που έχει δεμένα μάτια, σε ένα δέντρο. Στη διαδρομή πρέπει ο οδηγός να οδηγήσει προσεκτικά τον τυφλό στο δέντρο, ύστερα ο τυφλός ψηλαφεί το δέντρο. Επιστρέφουν στην αρχική θέση. Ποιο ήταν το δέντρο; Αντιστρέφονται οι ρόλοι.

11. Η παλέτα του ζωγράφου

Σε ένα λευκό χαρτόνι κομμένο σε σχήμα παλέτας οι μαθητές καλούνται να κολλήσουν χρώματα που θα βρουν στη φύση: ένα πέταλο λουλουδιού, ένα φύλλο κλπ. Μπορούν να τα κατατάξουν με τη σειρά των χρωμάτων του ουράνιου τόξου.

12. Η φωτογραφική μηχανή

Σε ζευγάρια. Ο ένας μαθητής είναι η «κάμερα». Κλείνει τα μάτια του. Ο άλλος, ο φωτογράφος, οδηγεί την κάμερα σε ένα σημείο που του αρέσει για φωτογράφιση. Στρέφει το κεφάλι της κάμερας προς την κατεύθυνση του τοπίου ή της λεπτομέρειας που θέλει να φωτογραφίσει. Η «κάμερα» ανοίγει για τρία δευτερόλεπτα τον «φακό» της, τα μάτια της, και τον ξανακλείνει. Τράβηξε τη φωτογραφία. Μπορεί να τραβήξει τρεις φωτογραφίες ο ένας και τρεις ο άλλος. Στην αρχική θέση: μπορούν να αναγνωρίσουν τα σημεία που πήγαν για φωτογράφιση; Ποια φωτογραφία τους άρεσε περισσότερο; Τι τίτλο θα της έδιναν;

13. Ο κόσμος ανάποδα

Τα παιδιά ανοίγουν τα πόδια τους με πλάτη στο σημείο θέας. Σκύβουν και κοιτούν το τοπίο ανάποδα, ανάμεσα από τα πόδια τους. Το ανεστραμμένο είδωλο του τοπίου οξύνει την αντιληπτικότητα του χώρου.

14. Περιγράφοντας το τοπίο

Τα παιδιά κοιτάζουν για λίγο το τοπίο κι ύστερα περιγράφουν το ένα στο άλλο τι είδαν. Ο καθένας θυμάται κάτι διαφορετικό.

15. Αν ήμουν...

Τα παιδιά διαλέγουν ένα ζώο που θα ήθελαν να είναι. Βρίσκουν ένα σημείο που θα μπορούσε να είναι η φωλιά τους. Μένουν για λίγο εκεί. Κοιτάζουν γύρω τους με τα μάτια του ζώου που διάλεξαν. Επιστρέφουν και ανταλλάσσουν εμπειρίες.

16. Το κάδρο

Δυο κομμάτια χαρτόνι, τετράγωνα, κομμένα σα να είναι πλαίσια ενός κάδρου, και κολλημένα. Ανάμεσα τους τα παιδιά καλούνται να στερεώσουν υλικά της φύσης όπως ένα μεγάλο φύλλο, ένα φτερό κλπ. Ένα έργο τέχνης που όταν το κοιτάς στο φως ανακαλύπτεις λεπτομέρειες όπως τις νευρώσεις των φύλλων.

17. "Memory" με φυσικά αντικείμενα.

Φυσικά αντικείμενα απλωμένα σε ένα πανί, όμοια ανά ζεύγη. Τα σκεπάζουμε με πλαστικά ποτήρια. Τα παιδιά πρέπει να αποκαλύψουν τα ζεύγη.

18. Μυστικά αρώματα

Τα παιδιά εξερευνούν τον χώρο και αιχμαλωτίζουν ένα άρωμα, ένα φύλλο, ένα λουλούδι που μυρίζει, σε ένα κουτάκι. Τα κουτάκια περνάνε από μύτη σε μύτη. Ποιος αναγνωρίζει σωστά τη μυρωδιά;

19. Μάντεψε τι είναι.

Φυσικά αντικείμενα σε ένα μαντήλι. Ο παίκτης δένει τα μάτια του με ένα μαντήλι. Ψηλαφεί ένα αντικείμενο και προσπαθεί να καταλάβει τι είναι. Το μάντεψε σωστά;

20. Ταξίδι στη χώρα των νάνων

Ζητάμε από τα παιδιά περπατήσουν στα τέσσερα σε μια ελικοειδή, χαραγμένη ή οριοθετημένη από πριν διαδρομή. Είναι νάνοι και αποστολή τους είναι να κάνουν μια αναλυτική αναφορά από όλα όσα βλέπουν οι νάνοι! (Δηλαδή τον μικρόκοσμο: χόρτα, έντομα κλπ.)

21. Σκαρφαλώνω στο βουνό με τα...χέρια

Στη βάση ενός βράχου, ύψους 1 μ., ζητάμε από τα παιδιά να καθίσουν γονατιστά, τους δένουμε τα μάτια και τους ζητάμε να «σκαρφαλώσουν» σα να ήταν τα δάχτυλά τους μικροσκοπικά πόδια νάνου.

22. Ο πίνακας της φύσης

Απλωμένο κάτω ένα μεγάλο χαρτί του μέτρου όπου έχουμε φτιάξει με μαρκαδόρο έναν πίνακα με τις κατηγορίες

Φυτά	Ζώα	Κλίμα (ήλιος, αέρας, σύννεφα)	Νερό/Γη	Άνθρωπος
Ζώα				
Κλίμα				
Νερό/Γη				
Άνθρωπος				

Τα παιδιά καλούνται να φέρουν από την εξερεύνησή τους δείγματα ή σημειώσεις ή εικόνες από αυτά που παρατήρησαν γύρω τους. Επιστρέφοντας στο σημείο εκκίνησης πρέπει να κατατάζουν τα ευρήματά τους στον πίνακα. Ίσως ένα εύρημα ανήκει σε περισσότερες από μία κατηγορίες γι αυτό ο πίνακας τη δυνατότητα να κατατάζουν τα παιδιά το ίδιο στοιχείο σε δύο κατηγορίες. Στόχος είναι η κατανόηση της αλληλεπίδρασης των στοιχείων της φύσης.

23. Ανακαλύπτοντας τους κρυμμένους ιστούς της αράχνης

Τα παιδιά εφοδιάζονται με έναν ψεκαστήρα με νερό. Οι αόρατοι ιστοί της αράχνης γίνονται ορατοί όταν ψεκαστούν και δημιουργηθούν πάνω τους δροσοσταλίδες.

Κουνώντας προσεκτικά τον ιστό, μπορούν να κάνουν την αράχνη να εμφανιστεί. Γιατί θα νομίσει ότι τσάκωσε λεία!

24. Μελετώντας έντομα

Απλώνουμε ένα χρωματιστό πανί ή ανοίγουμε μια ομπρέλα και κινούμε τα κλαδιά ενός δέντρου. Παρατηρούμε τον μικρόκοσμο που συγκεντρώνεται.

25. Αποτυπώματα φλοιών δέντρων

Τα παιδιά εφοδιασμένα με ένα χαρτί (όχι πολύ χοντρό) και μια κηρομπογιά επιλέγουν ένα δέντρο. Στηρίζουν το χαρτί στον κορμό και με την κηρομπογιά τρίβουν το φύλλο προσέχοντας να μη κουνηθεί κρατώντας το επίπεδο.

Εμφανίζεται το ανάγλυφο του κορμού. Το παιδί καταγράφει το δέντρο από το οποίο πήρε το αποτύπωμα και την ημερομηνία. Προχωρά σε άλλο αποτύπωμα. Καταλήγει με μια συλλογή «δακτυλικών αποτυπωμάτων» των δέντρων.

26. Φυτολόγιο

Κλασική δραστηριότητα, απολαυστική. Τα παιδιά συλλέγουν δείγματα και φτιάχνουν φυτολόγιο αποξηραίνοντάς ανάμεσα στις σελίδες ενός χοντρού βιβλίου! Το φυτολόγιο μπορεί να είναι θεματικό: Κίτρινα λουλούδια, αγριόχορτα, αρωματικά φυτά κλπ.

27. Κυνήγι θησαυρού-παραμύθι-νεραϊδο-αποστολές.

Μπορούμε να δέσουμε πολλές από τις παραπάνω δραστηριότητες μέσα από

ένα κυνήγι Θησαυρού ή μια αφήγηση. Έχουμε τοποθετήσει σε ορισμένο χώρο τούλια από το πέπλο της νεράιδας μαζί με σημειώματα και καλούμε τα παιδιά να τα ανακαλύψουν με τη σειρά δίνοντας «κλειδιά» ανακάλυψης. (Π.χ. σε μια καθορισμένη πορεία οι τοποθεσίες με τα ευρήματα σημειώνονται με διαφορετικού χρώματος τούλια)

Π.χ. Η νεράιδα του δάσους γράφει στο πρώτο σημείωμα «θέλω να φτιάξω το μαγικό ποτό που θα κάνει όλους τους κακούς ανθρώπους που καταστρέφουν το σπίτι της καλούς. Βοηθήστε με να φτιάξω το φίλτρο. Τα σημειώματα-αποστολές μπορούν να είναι:

- α. Φέρτε 10 διαφορετικά είδη φύλλων
  - β. Φέρτε μου 3 διαφορετικούς καρπούς
  - γ. Φέρτε μου ένα φτερό από πουλί
  - δ. Φέρτε μου πέντε πέταλα από διαφορετικά λουλούδια
  - ε. Ένα δαγκωμένο κουκουνάρι
  - στ. Ένα σαλιγκάρι
  - ζ. Την πιο ωραία πέτρα που θα βρείτε
  - η. Κάτι που μυρίζει ωραία
- Ή όποια άλλη δραστηριότητα από τις παραπάνω θέλετε.

Το τελευταίο σημείωμα μπορεί να γράφει:

Θ. Και τώρα ανακατέψτε τα υλικά για να φτιάξετε το φίλτρο και πείτε τα μαγικά λόγια:

Φυλλο-φύλλο
σαλιγκό
νερο μπαμ
πασχαλιτσό

Φτου φωτιά
Φτου τα σκουπίδια
Έξω οι δρόμοι
και τα σπίτια

Λίγο δάσος βρε παιδιά
η νεράιδα σας ζητά.

Φτιάχνουμε το φίλτρο, το συσκευάζουμε σε μπουκαλάκια και το παίρνουμε για να το δίνουμε σε όποιον χαλάει το δάσος.

Κλείνουμε κουβεντιάζοντας τι μπορούμε να κάνουμε στ' αλήθεια για την προστασία της φύσης.